

Tomasz Jakubiak*

(Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, Sekcja św. Jana)

Dowodzenie niewinności duchownego oskarżonego o popełnienie przestępstwa zastrzeżonego Kongregacji Nauki Wiary

Od pewnego czasu jesteśmy w Polsce świadkami licznych oskarżeń wysuwanych przez media pod adresem Kościoła katolickiego, zgodnie z którymi jednym z najistotniejszych problemów, który trawi Kościół hierarchiczny jest pedofilia. Pogląd ten zdaje się popierać znaczna część społeczeństwa¹. W takiej sytuacji pod wpływem presji opinii publicznej i grup osób pokrzywdzonych przez duchownych, w obawie przed koniecznością wypłacenia odszkodowań², biskupi diecezjalni niejedenkrotnie w swoich diecezjach przyjmują zasady postępowania,

* Ks. dr; od 2001 r. prezbiter Archidiecezji Warszawskiej. W 2000 r. na PWTW Sekcji św. Jana Chrzciciela otrzymał tytuł magistra z teologii w zakresie historii Kościoła, zaś w 2003 r. licencjat z tej dziedziny. Magisterium z prawa kanonicznego uzyskał w czerwcu 2008 r. na UKSW i tam też w 2010 r. uzyskał tytuł doktora z nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego. W 2006 r. był referentem Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, a w latach 2007–2010 notariuszem tejże kurii. Od 2010 r. do 2013 r. był sędzią Metropolitalnego Sądu Biskupiego w Warszawie. W 2010 r. został adiunktem na PWTW Sekcji św. Jana Chrzciciela i wykładowcą w WMSD w Warszawie. Jest autorem licznych publikacji i druków kurialnych dotyczących prawnych kwestii sakramentalnych.

¹ Por. *Problemy Kościoła? CBOS: Pedofilia, alkoholizm, sekularyzacja...*, [w:] http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,14822900,Problemy_Kosciola_CBOS_Pedofilia_alkoholizm_sekularyzacja_.html (dostęp 20.01.2014).

² Por. M. Nestorowicz, *Odpowiedzialność cywilna Kościoła katolickiego za molestowanie małoletnich przez księży (prawo USA i prawo polskie)*, „Przegląd Sądowy” 1 (2014), s. 7–18.

które można streścić do jednego zdania: „Zero tolerancji dla pedofilii”³. Uchwalane pospiesznie pod wpływem nacisku opinii publicznej prawo kościelne, może nieść ryzyko abrogacji fundamentalnych zasad uczciwości i sprawiedliwości⁴.

Dokumenty Stolicy Apostolskiej dotyczące prawa materialnego i procesowego związanego z przestępstwem pedofilii oraz *Aneksy* do dokumentu Konferencji Episkopatu Polski zatytułowanego *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce*, nad którymi obradowano w październiku 2013 roku, mało miejsca poświęcają „dowodom”⁵. W związku z powyższym, biorąc pod uwagę doświad-

³ Por. Bp Guzdek, *Moja postawa wobec zjawiska pedofilii może być opisana przez dwa słowa: zero tolerancji*, [w:] <http://wpolityce.pl/wydarzenia/63843-bp-guzdek-moja-postawa-wobec-zjawiska-pedofilii-moze-byc-opisana-przez-dwa-slowa-zero-tolerancji> (dostęp 20.01.2014).

⁴ Por. J.J. Coughlin, *The Clergy Sexual Abuse Crisis and the Spirit of Canon Law*, „Boston College Law Review” 44 (1977), s. 991.

⁵ Por. Joannes Paulus II, *Litterae apostolicae motu proprio datae “Sacramentorum Sanctitatis Tutela” quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur*, 30.04.2001, [w:] Acta Apostolicae Sedis. Commentarium Officiale, Typis Polyglottis Vaticanis 93 (2001), s. 737–739 (dalej jako AAS); Congregatio pro Doctrina Fidei, *Epistula a Congregatione pro Doctrina Fidei missa ad totius Catholicae Ecclesiae Episcopos aliosque Ordinarios et Hierarchas quorum interest: de delictis gravioribus eidem Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis*, 18.05.2001, [w:] AAS 93 (2001), s. 785–788; Kongregacja Nauki Wiary, *Normy postępowania w wypadkach ciężkich przestępstw zarezerwowanych do osądu przez Kongregację Nauki Wiary, zatwierdzone przez Benedykta XVI 21 maja 2010 r.*, „L'Osservatore Romano, ed. polacca” 10 (2010), s. 53–56 (Dalej jako Normy); Congregation for the Doctrine of the Faith, *Letter to the bishops of the Catholic Church and to the Ordinaries and Hierarchs, regarding the modifications introduced in the Normae de gravioribus delictis*, 21.05.2010, [w:] http://www.vatican.va/resources/resources_lettera-modifiche_en.html (dostęp: 07.11.2013); Konferencja Episkopatu Polski, *Prewencja nadużyć seksualnych wobec dzieci i młodzieży i osób niepełnosprawnych w pracy duszpasterskiej i wychowawczej Kościoła w Polsce* (stan na 2.10.2013); Konferencja Episkopatu Polski, *Wytyczne dotyczące wstępnego dochodzenia kanonicznego w przypadku oskarżeń duchownych o czyny przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu z osobą niepełnoletnią poniżej osiemnastego roku życia, Aneks nr 2*, art. 6, (stan na 2.10.2013).

czenia Kościoła katolickiego w innych krajach – zwłaszcza w USA – w których problematyka przestępstw duchownych przeciwko szóstemu przykazaniu stała się żywa jeszcze w latach osiemdziesiątych, postanowiłem sięgnąć do doświadczeń kanonistów z tamtych krajów, aby przedstawić możliwe dowody, po które można sięgnąć w obronie oskarżonego duchownego⁶.

Czynności, których należy unikać

Zanim zostaną przedstawione dowody, którymi można się posłużyć w trakcie obrony, warto na początku wspomnieć o czynnościach, jakich musi unikać oskarżony duchowny, by nie zniweczyć, albo utrudnić linii obrony.

Od chwili zawiadomienia biskupa o możliwości popełnienia przestępstwa, duchowny nie może chodzić sam na spotkania z przełożonym. Powinien towarzyszyć mu biegły w prawie – jednak nie cywilista, gdyż mogłoby to eskalować retorykę dyskusji.

W przypadku, gdyby kapłan został wezwany na rozmowę, na której zaskoczono go oskarżeniem, winien uważnie wysłuchać wszystkiego, co przełożony ma do powiedzenia, jednakże nie powinien odpowiadać na pytania. Nie wolno mu niczego podpisywać ani rezygnować z urzędu. Nie powinien ani wyjawiać, ani wyjaśniać okoliczności zdarzenia –zrobi to w odpowiednim czasie. Duchowny nie powinien również rozmawiać z nikim o sprawie, chyba że z wąską grupą zaufanych osób. Nie wolno mu pisać żadnych listów do redakcji i wypowiadać się w TV. Należy także odradzać parafianom pisania jakichkolwiek listów czy petycji⁷.

⁶ Więcej o dowodach w ogólności można przeczytać u: W. Witkowski, *Zakres działania stron podczas gromadzenia dokumentów w procesach kanonicznych*, [w:] *Problemy z sądową ochroną praw człowieka*, t. 1, red. R. Sztuchmiller, J. Krzywowska, Olsztyn 2012, s. 123–134.

⁷ Por. *tamże*, s. 134–135.

Dowody w dochodzeniu wstępnym

Stwierdzenie, że dochodzenie wstępne jest nieformalną częścią procesu, i że oskarżony w czasie postępowania karnego będzie miał szanse przedłożyć swoje dowody, jest niewłaściwe i krzywdzące. W niektórych sprawach, gdyby właściwie zostało przeprowadzone dochodzenie wstępne oraz dano by możliwość oskarżonemu ustosunkowania się do zarzutów, sprawa mogłaby zakończyć się już na tym etapie⁸.

W czasie dochodzenia wstępnego powinny zostać zebrane dowody przemawiające na korzyść oskarżonego⁹. Wspomina o tym chociażby Konferencja Biskupów USA w swoich dokumentach¹⁰.

Doradca oskarżonego, na tym etapie sprawy, powinien przebadać źródła, jakimi dysponuje osoba odpowiedzialna za gromadzenie materiału, wyznaczona przez przełożonego. Czyli doradca winien: zweryfikować fakty, a w szczególności wiek ofiary¹¹, akta sakramentalne, przeprowadzić oględziny miejsca przestępstwa, przejrzeć opinie lekarskie oraz wszelkie zapisy. Jeśli tylko będzie to możliwe, powinien także przedyskutować z innymi osobami obydwie wersje opisu zdarzenia przestępczego: oskarżyciela i oskarżonego¹².

Konieczne jest ustalenie, czy dany czyn faktycznie jest przestępstwem w rozumieniu prawa kanonicznego¹³, czy ofiara była nieletnia w chwili popełnienia wykroczenia, czy oskarżony w tym momencie był już duchownym, czy jest mocne prawdopodobieństwo, że czyn rzeczywiście miał miejsce, czy oskarżony był poczytalny w chwili popełnienia

⁸ Por. P.L. Golden, *Advocacy for clerics accused of sexual abuse of minors*, „CLSA Proceedings” 68 (2006), s. 140.

⁹ Por. J. Beal, *To Be or Not to Be That is the Question. The Rights of the Accused in the Canonical Penal Process*, „CLSA Proceedings” 53 (1991), s. 84.

¹⁰ Por. T.J. Green, *Clerical sexual abuse of minors: some canonical reflections*, „The Jurist” 63 (2003), s. 414–415.

¹¹ Por. W.H. Woestman, *Offense by a Cleric Against the Sixth Commandment with a minor*, „Roman Replies and CLSA Advisory Opinions” 2002, s. 133–134.

¹² Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 140.

¹³ Por. J. Stryjczyk, *Sankcje w Kościele. Część ogólna. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 97–212.

przestępstwa, czy jego poczytalność nie była ograniczona¹⁴. Nawet gdy trybunał świecki prowadzi sprawę, nie należy natychmiast przesądzać o winie duchownego i odstąpić od dochodzenia wstępnego¹⁵.

Chcąc udowodnić niepoczytalność lub jej ograniczenie, można wykazać braki w formacji seminarysty alumna¹⁶.

Adwokat nie powinien wstrzymać się od poddania w wątpliwość zgromadzonych dowodów, jeśli tylko są one niewystarczająco ewidentne, aby na ich podstawie mogła zostać podjęta na niekorzyść duchownego decyzja z pewnością moralną¹⁷.

Podstawowe dowody przeciwko oskarżonemu są zazwyczaj zbierane w czasie wstępnego dochodzenia¹⁸. Dlatego też, jak zauważa Wernz-Vidal, ponieważ są to dowody pozasądowe, muszą zostać legitymizowane poprzez powtórzenie zeznań w czasie procesu bądź publikację wstępnego dochodzenia, z możliwością wniesienia przez oskarżonego zarzutów wobec świadków oraz zakwestionowania ich zeznań: pośrednio poprzez wykazanie braków formalnych w czasie przesłuchania, lub pośrednio przez wykazanie fałszu, wątpliwości, sprzeczności, niejasności¹⁹.

Jeśli zostaje podjęta decyzja o przesłaniu sprawy do Kongregacji Nauki Wiary, adwokat powinien postarać się, by jego głos obrończy został dołączony do akt sprawy. Jeśli z jakichś przyczyn jest to niemożliwe, pismo należy przesłać osobno²⁰. Należy upewnić się, że wszystkie interesujące nas w sprawie dokumenty zostały zamieszczone w aktach, gdyż zdarzają się sytuacje, kiedy zostają one zagubione lub pominięte²¹.

¹⁴ Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 137.

¹⁵ Por. J.P. Beal, *Doing what one can: Canon law and clerical sexual misconduct*, „The Jurist” 52 (1992), s. 646–659.

¹⁶ United States Conference of Catholic Bishops, *Canonical Delicts Involving Sexual Misconduct and Dismissal from the Clerical State*, Washington 2002, s. 40–41.

¹⁷ Por. P. L. Golden, *dz. cyt.*, s. 144.

¹⁸ Por. J. Beal, *To Be...*, s. 84.

¹⁹ Por. F.X. Wernz, P. Vidal, „Ius Canonicum” t. 6, Rome 1949, §734.

²⁰ Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 141.

²¹ Por. *tamże*, s. 137.

Biegli: teolog moralista, seksuolog, antropolog

Zgodnie z art. 6 § 1 *Normae de gravioribus delictis* przestępstwami szczególnie poważnymi przeciw moralności, zastrzeżonymi do osądu przez Kongregację Nauki Wiary są: 1° przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu Dekalogu popełnione przez duchownego z osobą nieletnią poniżej 18 roku życia (...) oraz 2° nabywanie lub przechowywanie lub upowszechnianie, w celach satysfakcji seksualnej, obrazów pornograficznych przedstawiających nieletnich poniżej 14 roku życia (...) ²².

Już sama pobieżna lektura przepisu pozwala wysnuć wniosek, że użyte w niej pojęcia takie jak „przestępstwo przeciw szóstemu przykazaniu” oraz „satysfakcja seksualna” wymagają doprecyzowania. Są one niespójne i używane niekonsekwentnie ²³. Część prawników jest zdania, że nie każdy grzech, nawet ciężki, musi być automatycznie czynem przestępczym. Dlatego też przy rewizji norm obowiązujących na terenie Konferencji Biskupów Stanów Zjednoczonych, dotyczących przeciwdziałaniu pedofilii, zamieszczony został przepis – który uzyskał *recognitio* Stolicy Apostolskiej – stanowiący że, jeśli pojawiła się wątpliwość, czy czyn jest zewnętrze obiektywnie ciężkim naruszeniem, należy dokonać konsultacji z uznanymi teologami moralistami w celu uzyskania ich opinii. Ostatecznie to biskup diecezjalny – za radą kwalifikowanej komisji – rozstrzygnie ciężar czynu ²⁴.

Peters zauważa, że dla zrozumienia znaczenia użytego w kanonie pojęcia konieczne jest poznanie opinii uznanych przedsoborowych teologów moralistów i komentatorów, w większości piszących po łacinie ²⁵. Provost w opracowaniu poświęconym pojęciu przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu odsyła do praktyki Kurii

²² Cyt. *Normy*, art. 6.

²³ Por. J.J. Coughlin, *dz. cyt.*, s. 991.

²⁴ Por. W.H. Woestman, *Canon 1395 § 2 [CCEO c. 1453 § 1]: An Offense against the Sixth Commandment of the Decalogue*, „Roman Replies and CLSA Advisory Opinions” 2006, s. 86–87.

²⁵ Por. E.N. Peters, *Canons 1395 and 19: Application of the Essential Norms in Cases of Doubt*, „Roman Replies and CLSA Advisory Opinions” 2009, s. 133–138.

Rzymskiej²⁶. Analogicznie można postąpić z wyjaśnieniem pojęcia „satisfakcji seksualnej”.

Lektura promulgowanych przez Konferencję Biskupów w Stanach Zjednoczonych norm – pod kątem dowodzenia niewinności oskarżonego – pozwala sformułować kolejny dowód, jakim będzie opinia uznanych teologów i seksuologów precyzująca: Czy dany czyn nosi znamiona „przestępstwa przeciw szóstemu przykazaniu”²⁷, i czy zdjęcia były „nabywane, lub przechowywane, lub upowszechniane w celach satisfakcji seksualnej”? Przydatna może się również okazać opinia biegłego, który w przypadkach wątpliwych, wykaże, że osoba uwieczniona na zdjęciach – przetrzymywanych w celach satisfakcji seksualnej – miała więcej niż 14 lat.

Biegły psycholog

Zgodnie z przyjętym w Kościele magisterium, badanie intymnego i moralnego statusu życia wewnętrznego jakiegokolwiek członka Kościoła nie może się odbywać bez zgody badanego. Nie można zmusić duchownego do tego nawet pod rygorem posłuszeństwa. Wszelkie medyczne opinie, uzyskane przy współudziale badanego dla celów ściśle medycznych, nie powinny zostać dopuszczone do procesu karnego. Dzieje się tak dlatego, że badanie było prowadzone dla medycznego dobra pacjenta i należy zachować podstawową zasadę poufności między lekarzem a pacjentem. Co zostało udowodnione poza forum sądowym na korzyść pacjenta, nie może zostać użyte przeciw niemu na forum sądowym, nawet jeśli ten, będąc przymuszonym, zgodził się na badanie.

²⁶ Por. J. H. Provost, *Offenses against the sixth commandment: Toward a canonical analysis of canon 1395*, „The Jurist” 55 (1995), s. 660–663.

²⁷ Więcej na temat przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu można przeczytać u: J.S. Grabowski, *Clerical sexual misconduct and early traditions regarding the sixth commandment*, „The Jurist” 55 (1995), s. 527–591; J. Tuohey, *The correct interpretation of canon 1395: The use of the sixth commandment in the moral tradition from Trent to the present day*, „The Jurist” 55 (1995), s. 592–631; J. H. Provost, *dz. cyt.*, s. 632–663.

Osoba badana powinna wyrazić wcześniej zgodę, po uprzednim pouczeniu jej o celach i sposobie użycia wyników konsultacji psychologicznej. W procesie należy opierać się na opinii biegłych sądowych bądź sądowych opiniach psychologicznych, gdyż istnieją zasadnicze różnice w sposobie przeprowadzenia badania i interpretacji zebranych wyników między psychologami i biegłymi psychologami²⁸.

Należy odnotować fakt, że czasami, wszczynając dochodzenie wstępne, biskup wysłał kapłana na terapię. Udział w niej w niektórych przypadkach może pozytywnie wpłynąć na przebieg sprawy, choć zdarzały się sytuacje zupełnie odwrotne.

W przypadku opinii psychologów (a także innych biegłych), użyty przez nich specjalistyczny język może być niezrozumiały dla biskupa. Opisane wydarzenia mogą mu się źle kojarzyć. Trzeba zatem zatroszczyć się o przełożenie tekstu sporządzonego przez biegłego na język zrozumiały dla laika²⁹.

Biegły z dziedziny wariografii

Jak zauważa Alesandro, kanony poświęcone biegłym doradzają skorzystania w trakcie procesu karnego z opinii biegłych sporządzonej na podstawie badania wariografem. Z wnioskiem takim może wystąpić strona (por. KPK, kan. 1574)³⁰. Autor zauważa jednak, że nie wszystkie rezultaty pewnych metod badania są dopuszczalne. Czasami są bezprawne, nawet jeśli wcześniej sam duchowny zgodził się im poddać. Przykładem może być badanie za pomocą niemoralnych stymulacji seksualnych, dla określenia źródeł stymulacji pozwanego (np. badanie reakcji na zdjęcia dzieci i dorosłych).

²⁸ Por. G.T. Jorgensen, *Canons 1395, 1527, 1574, 1578, 1579: Use of Expert and/or Expert Report in Penal Trial or Administrative Action*, „Roman Replies and CLSA Advisory Opinions” 2005, s. 91–94.

²⁹ Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 139

³⁰ Skrót KPK oznacza: *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus fontium adnotatione et indiceanalytico-alphabetico auctus*. Liberia Editrice Vaticana 1989. Tłum. polskie: *Kodeks prawa kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu*, Poznań 1984.

Z punktu widzenia kanonistyki, właściwie sporządzoną opinię na podstawie badania wariografem należy dopuścić jako dowód (por. KPK, kan. 1527 § 1). Nie jest on jednak pełnym dowodem.

Badanie wariografem powinno zostać dokonane na podstawie dobrowolnej decyzji oskarżonego. W przeciwnym razie dowód taki należałoby odrzucić jako nielegalny, gdyż badanie naruszało prawo oskarżonego do prywatności i obrony. Badanie przeprowadzone pod przymusem może wpłynąć na nieważność wyników bądź na zmniejszenie skuteczności wariografu. Gdyby oskarżony dobrowolnie zgodził się na poddanie badaniom i wynik okazałby się niekorzystny dla niego, sędzia może taki dowód dołączyć do akt sprawy mimo późniejszych sprzeciwów badanego. W takiej sytuacji, zdaniem Alesandro, duchowny powinien mocno naciskać, by zablokować wyniki badania, mimo że wcześniej się na nie zgodził. Zdaniem przywołanego kanonisty, powinien on legalnie ubiegać się o zanegowanie dyskredytujących wyników badań z powodu jakichkolwiek możliwych dla obrony przyczyn, jak np. niedostatecznego naukowego potwierdzenia wyników badań; warunków w jakich przeprowadzono badanie, kompetencji biegłego; okoliczności, własnych emocji, zachowania, które mogły wpłynąć na błędną opinię. Mimo że sąd nie podzieli wątpliwości oskarżonego, będzie musiał wziąć je jednak pod uwagę przy wydaniu wyroku i się do nich ustosunkować. Od decyzji sędziego można apelować³¹.

Zeznania świadków

W większości przypadków związanych z przestępstwem duchownych przeciwko szóstemu przykazaniu jest bardzo mała liczba świadków. Można jednak znaleźć osoby, które potwierdzą informacje pozwalające ocenić wiarygodność zgłaszającego przestępstwo bądź odpierającego zarzuty. Pomocne w takiej sytuacji mogą okazać się wskazania, jakie Kongregacja Nauki Wiary udzieliła biskupom odpowiedzialnym za badanie spraw duchownych oskarżonych o prze-

³¹ Por. J.A. Alesandro, *Canon 1395 § 2: Polygraph Evidence in a Penal Trial*, „Roman Replies and CLSA Advisory Opinions” 2010, s. 175–177.

stępstwo solicytacji. Zgodnie z wytycznymi, po uzyskaniu informacji o popełnieniu przestępstwa, biskup powinien delegować kapłana, który pod przysięgą przesłucha kilka wybranych i szanowanych osób, które znają zarówno duchownego, jak i ofiarę, aby te stwierdziły: czy były jakiegokolwiek rysy w ich zachowaniu, czy relacja przybierała niewłaściwy rozwój – co z kolei mogłoby skłonić do bezpodstawnego oskarżenia. Świadkowie – znając oskarżonego i oskarżającego – mogą potwierdzić niestosowne wydarzenia w znajomości wspomnianych osób, a także pomóc ocenić wiarygodność i reputację stron. Zdaniem Beal'a, taką procedurę można również zastosować w wyjaśnianiu możliwości popełnienia przestępstwa przeciw szóstemu przykazaniu³². W takiej sytuacji, zdaniem kanonisty, można np. przesłuchać gospodynię na plebani, aby potwierdziła, czy duchowny tego dnia opuszczał swój dom i, ewentualnie, gdzie przebywał.

Beal, jako jeden ze środków dowodowych, wskazuje konfrontacje oskarżonego z oskarżającym, choć w dzisiejszych czasach ten środek dowodowy wydaje się niezwykle trudny do przeprowadzenia³³.

W przypadku gdyby oskarżyciel odmówił złożenia przysięgi, podważałoby to wiarygodność zeznania i tym samym przemawiałoby na korzyść oskarżonego³⁴.

Oskarżony ma prawo zasugerować sędziemu i audytorowi pytania, jakie należy zadać świadkom. Prawo sędziego do ograniczenia liczby świadków nie może stać w sprzeczności z prawem oskarżonego do obrony.

Świadkowie, którzy zeznali w czasie wstępnego dochodzenia, mogą na wniosek oskarżonego zostać ponownie przesłuchani, aby powtórzyli swoje zeznania lub wyjaśnili wątpliwe kwestie, lub je uzupełnili (por. KPK, kan. 1570)³⁵.

³² Por. J.P. Beal, *Doing...*, s. 646–656.

³³ Por. *tamże*, s. 646–656.

³⁴ Por. J.A. Renken, *Canons 1717–1731: Rights of a Priest Accused of Misconduct with an Adult*, „Roman Replies and Advisory Opinions” 2008, s. 136.

³⁵ Por. J. Beal, *To Be...*, s. 93.

Zakończenie

Na zakończenie powyższych rozważań, pragnę zwrócić uwagę na konieczność wsparcia duchownego przez prawników – kanonistę i cywilistę. Choć osoba doradcy, adwokata czy pełnomocnika nie wiąże się ściśle z tematem artykułu, to jednak należy zaznaczyć, że ich rola przy obronie oskarżonego jest nieopisana³⁶. Powinni oni towarzyszyć duchownemu od chwili, gdy do przełożonego kościelnego wpłynie zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, bowiem ich rady pozwolą uniknąć sytuacji, w których duchowny – nie znając prawa Kościoła – zamiast dowodzić swojej niewinności, może dostarczyć dowodów przeciw sobie³⁷. Prawnik w trakcie procesu pomoże oskarżonemu skuteczniej dochodzić swoich praw, a także przekaże mu konieczną wiedzę o przedmiocie sprawy, motywacjach poczynań biskupa oraz ich konsekwencjach³⁸.

W sytuacji gdy w prawie Kościoła brak jest odpowiednich norm – jak np. prawo oskarżonego do zapoznania się z aktami zgromadzonymi w czasie wstępnego dochodzenia – adwokat powinien zrobić wszystko, co możliwe, by skłonić ordynariusza, aby ten uwzględnił to, co potrzebuje oskarżony, żeby się bronić. Znajomość akt sprawy z wstępnego dochodzenia, które zna promotor sprawiedliwości, jest podstawową kwestią do właściwego przeprowadzenia obrony³⁹.

W czasie procesu, ale również i przed nim, ważne jest, by oskarżony wiedział, że nie ma obowiązku przyznawać się do winy. Powinien unikać sytuacji, w których zwierza się komukolwiek (chyba że adwo-

³⁶ Więcej na temat obowiązków i uprawnień adwokata można przeczytać u: A.G. Miziński, *Status prawny adwokata w Kościele łacińskim*, Lublin 2011.

³⁷ Por. F.G. Morrissey, *Procedures to be Applied in Cases of Alleged Sexual Misconduct by a Priest*, „*Studia Canonica*” 26 (1992), s. 60.

³⁸ Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 134; P.R. Lagges, *Canons 1395 and 1717: Appointment of Canonical Counsel*, „*Roman Replies and CLSA Advisory Opinions*” 2004, s. 167–170; G. Harasimiak, *Rola adwokata kościelnego w kanonicznym procesie karnym*, [w:] *Współpraca sądów ze stronami procesowymi i adwokatami*, red. R. Sztuchiler, J. Krzywkowska, Olsztyn 2011, s. 185–186.

³⁹ Por. P.L. Golden, *dz. cyt.*, s. 134.

katowi), że sam ma wątpliwości, czy popełniony przez niego w dobrej wierze czyn jest już przestępstwem albo czy nie mógł faktycznie być przez pokrzywdzonego tak zinterpretowany.

Prawo do obrony zawiera w sobie prawo do zbijania zarzutów, że duchowny przyznał się do popełnienia przestępstwa, oraz prawo do twierdzenia, że jego poczytalność w chwili przestępstwa była zmniejszona bądź był jej brak. Oprócz wspomnianych środków dowodowych i czynności procesowych duchownemu przysługuje prawo apelacji.

* * *

Proving Innocence of Clergymen Accused of Crimes Reserved for the Congregation for the Doctrine of the Faith

Document of the Holy See and Conference of Polish Bishops regarding the law for clerics who committed an offense against the sixth commandment does not mention much about proofs. Considering the experience of the Catholic Church in other countries in which such problems had already intensified in the eighties the author referred to the experience of canon law specialists from these regions to present the proofs which can be used to defend the clergymen accused of pedophilia.

The introduction presents actions the accused should avoid not to hinder or ruin the defense plot. Then the actions that should be taken by the defense before the formal beginning of the trial to prove that the accusation is unjustified are pictured. As the evidence opinions of experts in sexology, moral theology, anthropology, psychology and lie detecting is presented.

In the part of the article focused on witness testimony legal analogy to the guidelines of Congregation for the Doctrine of the Faith for cases involving solicitation in the confessional is presented. In the end the role of the attorney who should accompany the accused from the moment the accusation enters bishop's office is highlighted. His advice should help to avoid the situations when the accused who does not know the canon law will deliver evidence against himself instead of proving his own innocence.